

Breintraining op Middenschool H. Hart Bree Klasextern groeperen voor psycho-educatie rond talentontwikkeling

Inhoud

1. Identificatie van de voorbeeldpraktijk	3
1.1. Fase van het zorgcontinuüm	3
2. Beschrijving van de voorbeeldpraktijk	3
2.1 Doelgroep	3
Uiteindelijke doelgroep	3
Intermediaire doelgroep	4
Hoe wordt bepaald wie er tot de doelgroep behoort?	4
Betrokkenheid doelgroep	4
2.2. Doel	5
2.3 Aanpak	5
Concrete inhoud	5
3. Uitvoering	12
Materialen	12
Opleiding en competenties van de uitvoerders	13
Randvoorwaarden	13
Kosten	13
4. Onderbouwing	13
Verantwoording	13
Werkzame elementen:	14
Uitkomstmonitoring	15
Referenties	16

1. Identificatie van de voorbeeldpraktijk

In deze voorbeeldpraktijk beschrijven we de aanpak en uitwerking van de interventie die wij “**Breintraining**” hebben genoemd. We brengen een subgroep van cognitief sterk functionerende (CSF) leerlingen samen om te werken aan psycho-educatie rond talentontwikkeling, het stimuleren van een groeigerichte mindset en het werken aan executieve vaardigheden.

Uit onderzoek blijkt dat hoe leerlingen kijken naar de invloed van hun inzet op de mogelijkheid tot groei in prestaties (= effort belief), invloed kan hebben op hun schoolse prestaties. Het is dus belangrijk dat leerlingen een groeigerichte mindset ontwikkelen op vlak van presteren (Soenens et al., 2021).

Psycho-educatie op vlak van talentontwikkeling, de ontwikkeling van het brein en de daarbij horende executieve functies kunnen daartoe bijdragen.

We zijn met deze praktijk in het schooljaar 2020-2021 gestart. We hebben al heel wat bijgestuurd en blijven dat ook doen. De praktijk die we nu delen is die in zijn huidige vorm (schooljaar 2023-2024). Occasioneel laten we ook leerlingen met kenmerken van ADHD, die dezelfde ondersteuningsbehoeften vertonen, ook toe om deel te nemen. Maar de focus ligt op CSF leerlingen.

1.1. Fase van het zorgcontinuüm

- Verhoogde zorg

2. Beschrijving van de voorbeeldpraktijk

2.1 Doelgroep

Uiteindelijke doelgroep

Een subgroep van cognitief sterk functionerende (CSF) leerlingen in de eerste graad van het secundair onderwijs die op vlak van mindset (Dweck, 1999), executieve vaardigheden (Dawson & Guare, 2010) en psycho-educatie op gebied van talentontwikkeling (Gagné, 2010; Kuipers, 2010; Verschueren et al., 2021) ondersteuning kunnen gebruiken. De groep leerlingen die deelnemen is zeer heterogeen.

Cognitief sterk functioneren is een bredere term die cognitief begaafde leerlingen omvat, ongeacht hun prestaties, maar ook sterk presterende kinderen, ongeacht hun cognitieve aanleg (Gagné, 2010; Prodia, 2019; Verschueren et al., 2021).

Soms zien we dat leerlingen niet meer geloven dat tijd en moeite investeren in het leren hen sterker zal maken in een vak(onderdeel), ze vertonen met andere woorden tekenen van een vaste **mindset** (Dweck, 1999). We willen leerlingen helpen om een meer groeigerichte mindset aan te nemen op gebied van leren en studeren en daarbuiten.

Soms zien we dat leerlingen op vlak van een aantal **executieve vaardigheden** nog extra begeleiding en training kunnen gebruiken. We denken dan aan plannen en organiseren, doelgericht doorzettingsvermogen, volgehouden aandacht, flexibiliteit, emotieregulatie, reactie inhibitie (kan ik mezelf reguleren bij het reageren, of ben ik daar impulsief in), taakininitiatie (het tijdig starten met een taak), werkgeheugen, metacognitie (inzicht waarom het fout loopt en hoe kan ik bijsturen) en timemanagement.

We willen via **psycho-educatie** meegeven dat ook een cognitief talent ontwikkeld kan worden en wat

daar dan voor nodig is. We leggen nadruk op 'leren' in plaats van 'presteren'. Dit past binnen het inzetten op groeigerichte mindset.

Leerlingen die tot de groep CSF leerlingen behoren én op één of meerdere van bovenstaande zaken (mindset, executieve vaardigheden, inzicht in talentontwikkeling) ondersteuning kunnen gebruiken, geven we de kans om in te stappen in breintraining.

Intermediaire doelgroep

- **Lerarenkorps:** Passend onderwijs zou door leraren moeten gezien worden als een vanzelfsprekendheid (Bakx et al., 2021b). De misconceptie dat CSF leerlingen er wel vanzelf zullen komen leeft nog bij leraren (Bakx et al., 2021a). Door gericht in te zetten op psycho-educatie rond talentontwikkeling, de ondersteuning van onderwijsbehoeften op vlak van mindset en leervaardigheden (executieve vaardigheden) bij CSF leerlingen die daar nood aan hebben en de klassenraad op regelmatige basis te betrekken bij beslissingen voor onderwijsinterventies, blijven we werken aan het nodige draagvlak en de nodige kennis bij ons lerarenteam. Nieuwe leraren worden via de klassenraad ook meteen betrokken en leren zo ook bij.
- **Ouders:** We informeren ouders ook over de doelen van de breintraining als de leerlingen beslist hebben om in te stappen. De begeleider legt aan de ouders uit wat we willen bereiken en waarom de klassenraad denkt dat een instap nuttig kan zijn. Op dit moment is de ouderbetrokkenheid nog miniem. We zien kansen om meer psycho-educatie op vlak van talentontwikkeling in te zetten voor ouders in de toekomst.

Hoe wordt bepaald wie er tot de doelgroep behoort?

Op de klassenraden van oktober, kerstrapport en paasrapport worden leerlingen die mogelijks baat zouden hebben bij het traject breintraining besproken. Als leraren opgemerkt hebben dat leerlingen de verrijking uit de weg gaan, uitspraken doen die wijzen op een vaste mindset (Ik ben slecht in wiskunde, ik ben daar niet goed in ...) en/of opgemerkt hebben dat CSF leerlingen op sommige executieve vaardigheden vastlopen, kunnen ze dit op de klassenraad melden. Aan het einde van het schooljaar kan er ook al geopteerd worden om leerlingen van het eerste jaar een aanbod te doen om tijdens het tweede jaar in te stappen.

We selecteren via de klassenraad leerlingen die al gesignaleerd zijn aan de start van het secundair onderwijs of bij instroom in het tweede jaar van de eerste graad, via onze online inschrijvingsmodule (zie voorbeeldpraktijk herkennen en signaleren) en waarvan leraren observaties in de klas gedaan hebben die wijzen op een vaste mindset of bepaalde zwakke executieve vaardigheden. De begeleider van het traject breintraining spreekt de desbetreffende leerling aan. Na het gesprek met de begeleider beslist de leerling zelf of hij of zij instapt in het traject (zie aanpak).

Betrokkenheid doelgroep

CSF leerlingen die deelnemen aan de breintraining worden verwacht om tijdens vijf sessies van vijftig minuten op het achtste lesuur deel te nemen aan het traject met een groepje genomineerde leerlingen. We houden de groep op maximaal 10 leerlingen.

Met de CSF leerlingen die genomineerd worden via de klassenraad, wordt een gesprek ingepland. De doelen van de breintraining worden overlopen en er wordt uitgelegd waarom een instap nuttig kan zijn voor hen. De uiteindelijke keuze om deel te nemen, beslissen de CSF leerlingen zelf. We willen hen

hierin autonomie geven, zodat ze echt geëngageerd zijn om in te stappen. We hebben ook ervaren dat leerlingen die verplicht moesten komen, niet met de juiste houding deelnamen en soms niet kwamen opdagen.

Op dit moment hebben we ook enkele leerlingen die door zelfnominatie ingestapt zijn. Ze hoorden van een klasgenoot wat breintraining inhoudt en zijn zelf komen vragen om het traject te volgen. De toelating wordt besproken met de begeleider van breintraining en de klastitularis. Voor deze leerlingen brengen we niet opnieuw een klassenraad samen.

2.2. Doel

Hoofddoel

Met de breintraining willen we CSF leerlingen inzicht geven in talentontwikkeling, inzetten op het ontwikkelen van een groeigerichte mindset (effort belief) en de leerlingen ondersteunen in het in kaart brengen van hun te trainen executieve vaardigheden om zo zowel de leerling zelf als het lerarenteam tips te geven rond de ondersteuning die de leerling nodig heeft.

Subdoelen

Het samenbrengen van ontwikkelingsgelijken (Kuipers, 2010; Smeets, 2021).

2.3 Aanpak

Algemene opzet

Leerlingen komen 5 weken op een achtste lesuur in groep samen om dit traject te volgen bij de begeleider van breintraining.

De materialen en andere linken staan beschreven onder het titeltje materialen. Hoe ze worden ingezet en waarom kan je lezen bij 'concrete inhoud'.

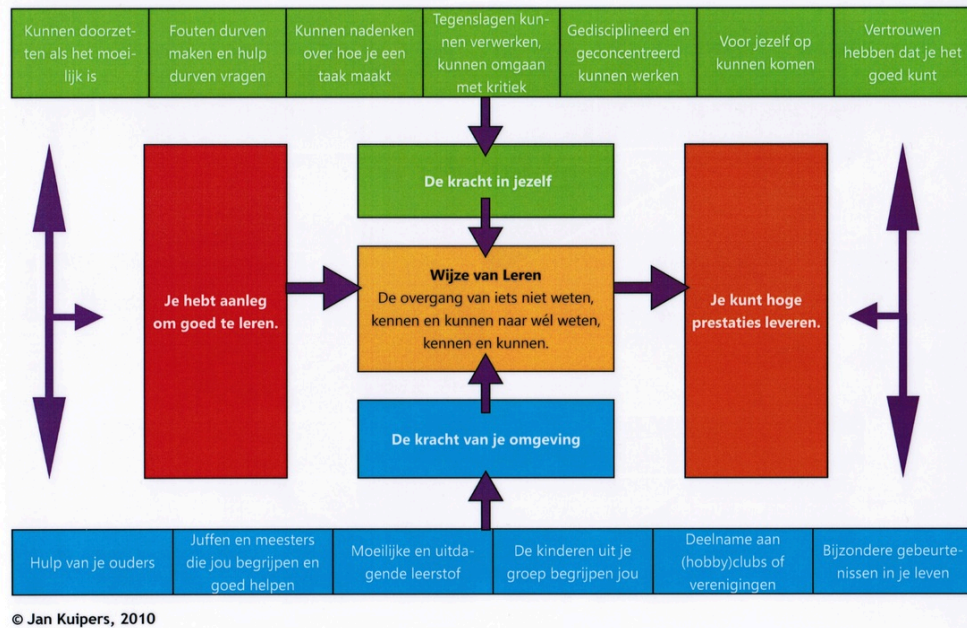
De groep is maximaal 10 leerlingen groot, al werken we liever met kleine groepen van rond de 6 leerlingen.

Concrete inhoud

We starten met een intakegesprek rondom het model van talentontwikkeling (Kuipers, 2010) als praatplaat om te duiden dat bepaalde vaardigheden misschien minder goed ontwikkeld kunnen zijn en wat de oorzaak daarvan kan zijn. Het model van talentontwikkeling is een vereenvoudigde, geconcretiseerde en naar het Nederlands omgezette versie van het Differentiated Model of Giftedness and Talent (Gagné, 2010).

Model van Talent Ontwikkeling (MTO)

Het model laat zien dat aanleg kan omgezet worden naar (leer)prestaties en dat daarin omgeving en ontwikkelde vaardigheden een rol kunnen spelen. We ervaren dat dit model zowel bij leerlingen als bij ouders een handige tool is om talentontwikkeling uit te leggen, te duiden waarom uitdaging aangaan belangrijk is en linken te leggen naar een groeigerichte mindset en de nood aan het ontwikkelen van executieve vaardigheden. De begeleider legt het model uit aan de leerling en vraagt aan de leerling of er vaardigheden zijn uit de bovenste groene balk uit het model (doorzetten als het moeilijk wordt, om kunnen gaan met fouten, om kunnen gaan met kritiek, hulp durven vragen, kunnen nadenken over hoe je een taak maakt, tegenslagen kunnen verwerken, gedisciplineerd en geconcentreerd kunnen werken, voor jezelf opkomen en vertrouwen hebben dat je het goed kan) waar hij/zij het moeilijker mee heeft. De begeleider legt uit dat een cognitief talent ook ondersteuning kan nodig hebben om te ontwikkelen en dat we via breintraining zullen proberen om daaraan te werken. In het gesprek geeft de leerling zelf aan waaraan zou kunnen gewerkt worden tijdens breintraining. Van daaruit worden doelen opgesteld, die ook worden opgenomen in het leerlingdossier op smartschool. Deze doelen zijn verschillend voor de leerlingen die instappen. Werken aan een groeigerichte mindset is iets waar de meeste leerlingen die instappen wel nood aan hebben, omdat dit ook een item is waar naar wordt gekeken tijdens de selectie op de klassenraad. De executieve vaardigheden waar leerlingen aan willen werken verschillen wel vaker. We geven leerlingen de keuze om al dan niet in te stappen in het traject, nadat het duidelijk is gemaakt waarom dit voor hen van nut kan zijn. We spreken met hen ook over hun persoonlijke doelen waaraan ze willen werken tijdens breintraining. Dit kadert in een autonomie-ondersteunende aanpak (Soenens et al., 2021).

De psycho-educatie rond talentontwikkeling is voor ons in breintraining de kapstok om alles rond mindset en executieve vaardigheden aan op te hangen.

Na elke sessie worden belangrijke observaties in het leerlingvolgsysteem gezet door de begeleider. Richtvragen bij observaties zijn:

- Welke talenten ziet de leerling bij zichzelf? Komen daar dingen uit die wij als lerarenteam (nog) niet gezien hadden?
- Waar loopt de leerling volgens zichzelf tegenaan (doorzetten, hulp vragen...)?
- Welke waarden vindt de leerling belangrijk? Loopt het vrienden maken volgens de leerling goed of net moeilijk?

- Bij welke leraren zijn ze gemotiveerder dan bij andere leraren? Hoe denken ze dat dit komt?
- Hoe schat de leerling zelf zijn mindset in? Komt dit overeen met de observaties van de begeleider tijdens opdrachten/spelmomenten of wat er op de klassenraad werd besproken?
- Zien we evolutie naar een groeigerichte mindset (dit monitoren we ook na het einde van het traject via observaties van leraren/kernteam¹ en via klassenraden).
- Denken we sociaal wenselijke antwoorden te zien?
- Observaties rond executieve vaardigheden bij spelmomenten en gesprekken.
- Welke executieve vaardigheden kiezen de leerlingen om aan te werken en waarom? Welke doelen stelt de leerling daarbij voor zichzelf? Wat waren de tips van de begeleider voor de leerling? Waar kunnen collega leraren op letten of ondersteuning geven bij een specifieke leerling.
- Hoe loopt peer-observatie en welke bijzonderheden hebben we daar opgemerkt?

Als er belangrijke observaties komen die indicaties geven dat er mogelijks meer ondersteuning/coaching nodig is vanuit breintraining, kan het zijn dat we het kernteam CSF tijdens een overlegmoment samenbrengen om de leerling te bespreken. Binnen het kernteam zit heel wat expertise die dan samen kan worden gelegd om een leerling nog beter te begeleiden en tips te formuleren naar het lerarenteam via het online leerlingdossier.

Sessie 1: Psycho-educatie talentontwikkeling en CSF

Tijdens de kennismakingssessie frissen we het model van talentontwikkeling (MTO) op, dat tijdens het gesprek met de begeleider individueel werd besproken. We proberen een veilige omgeving te creëren waar verschillen in talenten en het verschil in nog te ontwikkelen vaardigheden “normaal” zijn. Daarna gaan we de eigenschappen en talenten van de leerling door de leerling in kaart laten brengen. We hebben in de loop van de jaren al verschillende talentenkaarten gebruikt. Onder andere de [ken je kwaliteiten jeugdspel](#), [de talentenkaarten van Luk DeWulf](#), [het kwaliteitenspel](#) en recent hebben we [de karakterkrachten van onderwijs maak je samen](#) aangekocht. Elke kaartenset heeft voor- en nadelen.

Momenteel zijn we de nieuwe uitgave van Point, [Karakterkrachten](#) verder aan het uittesten. Het doel van het gebruik van deze kaartenset is het beter begrijpen van zichzelf en hun talenten. We halen de focus even weg van ‘presteren’ en kijken in de breedte naar talenten. We maken gebruik van de 72 karakterkrachtkaarten en de 48 kaarten met werkvormen. (Bijvoorbeeld een spelletje ‘blunderen maar’ binnen de karakterkracht ‘speelsheid/humor’ waarbij er wordt geklapt bij het maken van een fout. Dit spel geeft dan de openheid om in gesprek te gaan over het gevoel van fouten maken). Afhankelijk van welke karakterkrachten er worden gekozen door de leerlingen, zullen de werk- en spelvormen ook verschillen.

¹ Het kernteam CSF op school bestaat uit een groep collega's waaronder de directeur, de CSF-coördinator, de coördinator van het beleidsteam, een pedagogisch medewerker van het beleidsteam en de projectmedewerker van de ankerschool (op dit moment). Ook vakexperten sluiten op geregelde tijdstippen aan of gaan in overleg met iemand van het kernteam, die ook als aanspreekpunt voor de collega's fungeren op gebied van CSF.

LEERLING

Karakterkrachten

Iedereen heeft kwaliteiten. Dat noemen we ook wel karakterkrachten. Er zijn 24 verschillende karakterkrachten. Karakterkrachten waar je al goed in bent, kun je makkelijk blijven inzetten. Door ze te oefenen word je er nog beter in. Maar ook karakterkrachten die je minder bezit, kun je oefenen. Daarvoor moet je wel meer moeite doen, want die voelen minder natuurlijk aan.

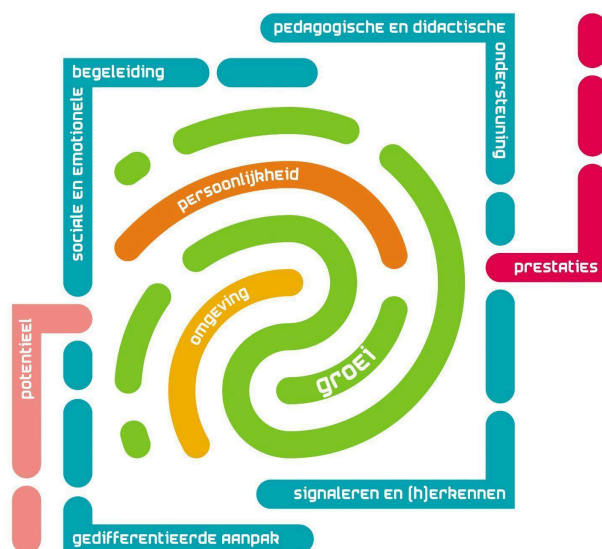
Wijsheid Creativiteit	Doorzettingsvermogen	Gerechtigheid Teamwerk	Voorzichtigheid	Hoop
Nieuwsgierigheid	Integriteit/eerlijkheid	Rechtvaardigheid	Zelfregulatie	Speelsheid/humor
Oordeel	Vitaliteit	Leiderschap	Transcendentie Waardering van het mooie	Spiritualiteit
Liefde voor leren	Menselijkheid Liefde	Gematigheid Vergevingsgezindheid	Dankbaarheid	
Perspectief	Vriendelijkheid	Nederigheid		
Moed Dapperheid	Sociale intelligentie			

KARAKTERKRACHT

www.uitgeverijomjs.nl

15

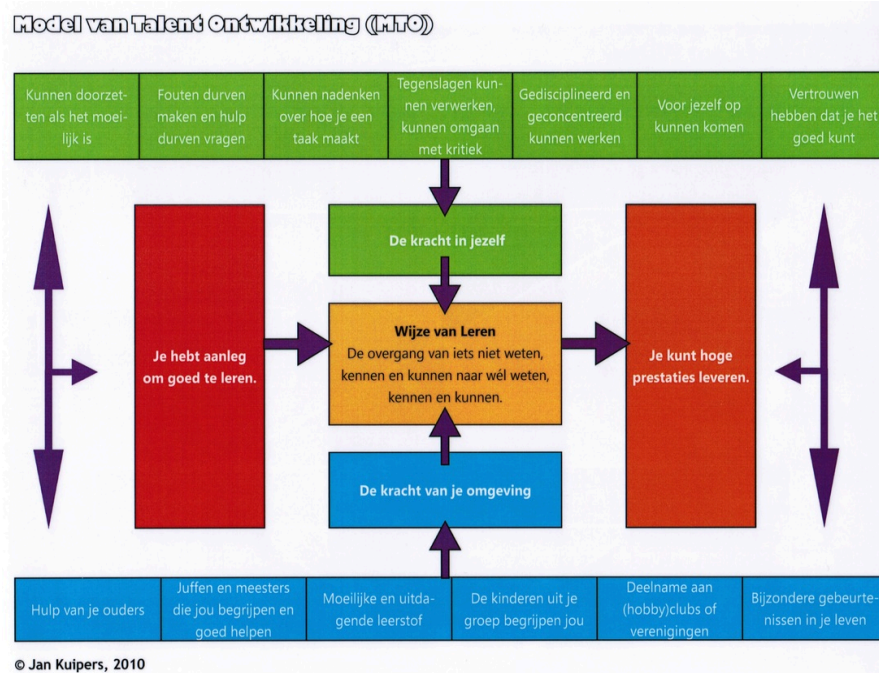
We leggen ook ons groeimodel tijdens deze sessie op tafel. Het groeimodel is een zelf ontwikkelde tool die gebaseerd is op het model van talentontwikkeling (Kuipers, 2010; Gagné, 2004). Het groeimodel weerspiegelt onze visie en ons pedagogisch project en zit doorheen onze hele werking verweven. Er wordt op geregelde tijdstippen verwezen naar dit groeimodel en het is ook visueel aanwezig in al onze klaslokalen. Zo proberen we aan alle leerlingen op onze school mee te geven dat presteren niet “zomaar” kan, dat daar wel bepaalde zaken voor nodig zijn bij henzelf en in hun omgeving.

We vragen de leerlingen om aan te geven welke talenten hen zullen helpen om te groeien, welke factoren in de omgeving helpend of remmend zijn en op welke vlakken ze nog willen groeien.

Sessie 2: Omgevings- en contextkenmerken die invloed hebben op talentontwikkeling + zelfinzicht in belangrijke waarden

In het Model van Talentontwikkeling staat de blauwe balk onderaan voor de omgevings- en contextkenmerken die invloed kunnen hebben op het ontwikkelen van talent.

In sessie 2 van breintraining brengen we de omgeving van de leerlingen mee in kaart:

- Hoe kijken je ouders naar presteren en leren?
- Welke leraren zijn volgens hen goede leraren? Waarom?
- Hebben ze een goede connectie met anderen in de klas en daarbuiten?

We spelen het [waardenspel van Hein Siebers](#) om op zoek te gaan naar kernwaarden van de leerlingen. Welke 5 kernwaarden vinden zij belangrijk?

Hoe matchen ze met de talenten die we in de vorige sessie besproken hebben?

Hoe blijkt dat ze deze waarden belangrijk vinden in hun omgeving.

Deze sessie gaat om zelfinzicht en inzicht in de invloed van de omgeving. De boodschap dat uitdagingen aangaan belangrijk is voor het ontwikkelen van de vaardigheden in de groene balk van het MTO is in deze sessie essentieel. We geven mee dat uitdagingen aangaan zal helpen om te leren doorzetten als het moeilijk is, te leren om hulp te vragen op de juiste momenten, te leren geconcentreerd te werken... We linken dit aan de binnenklasdifferentiatie (spoor 3) en eventueel voor sommige leerlingen ook aan spoor 4 (flexibele trajecten - zie andere voorbeeldpraktijk).

Sessie 3: Psycho-educatie talentontwikkeling en mindset

We gebruiken een vragenlijst uit de mindsetmethode van [platform mindset](#) om de leerlingen in kaart te laten brengen of ze (op het schoolse vlak) eerder een groeigerichte of eerder een vaste mindset vertonen. Hier kan uiteraard ook een andere vragenlijst uit een andere mindsetmethode of eventueel een online vragenlijst rond mindset voor gebruikt worden.

We leggen de mindsettheorie uit, kaderen de leerkuil/leerzone (je leert leervaardigheden en traint executieve vaardigheden in de leerkuil) en het ijsbergprincipe (de weg naar succes is meer dan hetgeen we zien).

De leerlingen krijgen een mindset opdracht. Dit kan bijvoorbeeld zijn: Maak een zo hoog mogelijke toren met 5 stukken papier en een rol plakband. In de mappen van Platform Mindset of het boek "[Mindset in the classroom](#)" kunnen verschillende oefeningen gevonden worden. We kiezen wel opdrachten die leeftijdsadequaat zijn voor onze leerlingen van de eerste graad. Voor oudere leerlingen worden er best aanpassingen gedaan in de oefeningen.

Na de oefening gaan leerlingen terugkijken naar zichzelf en hoe ze deze opdracht hebben aangepakt. In een leergesprek vragen we of ze dit kunnen linken aan de mindsettheorie, leerzone en het ijsbergprincipe.

[Zonekaart](#)

We maken gebruik van de zonekaart om uit te leggen dat de leerzone soms heel ongemakkelijk kan voelen voor een CSF leerling als ze te lang in de makkie-zone of de verveel-zone gezeten hebben. We spelen solitaire denkspellen en gaan op zoek naar die leerzone. We spelen deze spellen in groep. De ene leerling moet het spel spelen, de andere leerlingen krijgen de opdracht om te observeren hoe de leerling die het spel speelt het aanpakt. Geeft de speler snel op als het moeilijk wordt? Zie je frustratie? Wat doet de speler als het level te makkelijk is wanneer hij een moeilijker level moet kiezen? Zag je paniek toen het te moeilijk was? Hoe zag je dat?

We wisselen verschillende keren van rol zodat alle leerlingen een keer kunnen spelen en een keer kunnen observeren. We doen een nabespreking en koppelen terug naar de leerzone, mindset, talenten en waarden uit de vorige sessies.

Met deze sessie proberen we leerlingen inzicht te geven in hun mindset en te kaderen waarom het kan zijn dat ze zich ongemakkelijk voelen op het moment dat er moeite, tijd en doorzetten van hen verwacht wordt om iets onder de knie te krijgen.

Sessie 4: Psycho-educatie talentontwikkeling, werking van het brein en mindset

In deze sessie leggen we de werking van het brein uit aan de hand van filmpjes en theorie (bijvoorbeeld: [Mindset. Je geweldige brein van Talentenhaven.](#)) We leggen de link met leren studeren/herhaling, vertellen over verbindingen in het brein en wat herhaling daarmee doet.

De begeleider gebruikt een woordenlijst met Hongaarse woordjes en geeft de leerlingen de opdracht om binnen de 10 minuten zoveel mogelijk woorden te leren.

Na 10 minuten kijken we wie de meeste woorden heeft onthouden en vooral ook naar welke strategieën de leerlingen hebben toegepast om deze woorden onder de knie te krijgen.

Kunnen ze een link leggen met het studeren voor de schoolvakken?

Welke studiestrategieën gebruiken ze voor welke vakken? Hoe lang studeren ze voor welk vak?

Kunnen ze aangeven voor welke vakken ze in de leerkuil/leerzone gaan en voor welke niet?

We kaderen een gebeurtenis op vlak van leren/studeren in het 5G schema (Janse, 2022) en oefenen in omdenken (mindset). Dit schema komt uit de cognitieve gedragstherapie. Een G-schema is een hulpmiddel om een verband te leggen tussen wat je denkt, doet en voelt. Het schema bestaat uit vijf G's, namelijk Gebeurtenis, Gedachten, Gevoel, Gedrag en Gevolg. We proberen aan de hand van het schema de leerlingen bewust te maken van gedachten en gedachtepatronen, met bijbehorende gevoelens en gedragingen.

Sessie 5: Psycho-educatie talentontwikkeling en executieve vaardigheden

We grijpen even terug naar de Hongaarse woordjes van de vorige sessie en kijken hoeveel woorden de leerlingen nog weten van de lijst. Daar linken we het belang van herhaling nog eens aan en het feit dat dingen die je al weet je kunnen helpen in zaken te onthouden. In Hongaarse woordjes zit weinig transparantie naar onze taal. Daarom is daar ook meer herhaling voor nodig.

In sessie 5 draait het vooral om leervaardigheden. Er wordt aan de leerlingen uitgelegd dat de prefrontale cortex, die de executieve functies reguleert, nog door zal ontwikkelen tot ongeveer hun 25ste levensjaar en dat het logisch is dat ze nog niet alle vaardigheden onder de knie hebben. Trainen kan uiteraard wel, maar ze hebben nog tijd om daaraan te werken.

We gebruiken de gesprekskaarten voortgezet onderwijs van Leren Leren Nederland en laten leerlingen een inschaling doen via de oefening uit de "train de trainer opleiding" van deze organisatie. Leerlingen scoren in deze oefening de 11 verschillende executieve vaardigheden vanuit de classificatie van Dawson & Guare voor zichzelf in. Ze geven op die manier aan in welke vaardigheden ze al sterk zijn en in welke minder. Ze kiezen zelf één of twee vaardigheden waar zij graag aan willen werken in de klas.

Leerlingen stellen dan zelf een doel op waar ze graag aan willen werken, gelinkt aan de executieve vaardigheden waar ze in willen groeien. We maken een opdeling in een doel om korte termijn en een doel op lange termijn. We vragen om deelstappen uit te denken naar het doel op lange termijn. Hier zit met andere woorden ook terug een stuk mindset in verwerkt.

We selecteren gezelschapsspellen die gericht zijn op de executieve vaardigheden die leerlingen willen trainen en doen een nabespreking in groep. Zien de anderen leerlingen ook dat deze executieve vaardigheden, die leerlingen gekozen hebben om aan te werken, oefening kunnen gebruiken? Zien ze nog andere zaken? Hebben ze tips voor elkaar op dit gebied?

3. Uitvoering

Materialen

Sessie 1

- Model van talentontwikkeling (Kuipers, 2010)
- [Karakterkrachten](#) (Peterson & Seligman, 2004)
Hiervan gebruiken we enkel de karakterkrachtkaarten en de spelvormkaarten. De andere vinden we minder geschikt gezien het gebruik van theorieën rondom (hoog)begaafdheid die uit de klinische praktijk komen en dit een vertekend beeld kunnen geven over wat hoogbegaafdheid precies is.
- [Het groeimodel](#) van onze school

Sessie 2

- Model van talentontwikkeling (Kuipers, 2010)
- [Waardenspel Hein Siebers](#)

Sessie 3

- Oefeningen uit de mappen “Groei in Groep” van Platform mindset en het boek [“Mindsets in the Classroom: Building a Growth Mindset Learning Community”](#)
- [Zonekaart](#)

Sessie 4

- Lijst met Hongaarse woordje
- [RET kwartet](#)
- 5G Schema van de Rationele Emotieve Therapie (Janse, 2022)

Sessie 5

- [Gesprekskaarten voor het voortgezet onderwijs](#) van Leren Leren Nederland
- Opnieuw de lijst met Hongaarse woordjes voor inzichten rond leerstrategieën en werking van het brein
- Solitaire denkspellen en andere spellen voor het trainen van executieve vaardigheden

Opleiding en competenties van de uitvoerders

De sessies breintraining werden uitgedacht en uitgewerkt door Ilse Verhoeven, die op dat moment een opleiding bij Hoogbloei had gevolgd en ervaring had met het begeleiden van CSF leerlingen vanuit haar begeleidingspraktijk. De begeleider die nu de sessies geeft, volgde 2 jaar breintraining mee om de kneepjes van het vak te leren. Het is belangrijk dat de begeleider kennis heeft van CSF, mindset, executieve vaardigheden en motivatie.

Randvoorwaarden

- Een gedragen CSF-beleid bij het schoolteam. Om goed te signaleren heeft het schoolteam basiskennis nodig. Signaleren van onderwijsbehoeften van alle leerlingen gebeurt schoolbreed in de basiszorg, ook al nemen hier de leerlingenbegeleider en de CSF-coördinator het voortouw bij het signaleren van onze CSF leerlingen via onze inschrijvingsmodule. Leraren moeten alert blijven voor eventuele signalen. Door deze stelselmatig in kaart te brengen en te benoemen op klassenraden, nemen we ook de nieuwe leraren die instromen bij ons op school meteen mee in het verhaal. Een gedragen CSF beleid is met andere woorden een randvoorwaarde die ook meehelpt aan het verduurzamen van de praktijk op zichzelf.
- Een begeleider met kennis van CSF die uren ter beschikking heeft om de breintraining te geven.

Kosten

Uren om breintraining verder te ontwikkelen en uit te voeren

Gesprekskaarten Leren Leren Nederland: 47,95 Euro

De kracht in jezelf: 79, 94 Euro

Groei in groep bovenbouw: 75 Euro

RET kwartet: 15,95 Euro

Karakterkrachten: 44,95

Solitaire denkspellen (Smartgames, AH!Ha) : Verschillende prijzen

4. Onderbouwing

Verantwoording

De groep CSF leerlingen is zeer divers (Hernández Finch, et al., 2014). Uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat CSF leerlingen meer metacognitieve strategieën gebruiken tijdens het leren en dat ze hun leren beter kunnen evalueren (Kettler, 2014; Sypré, et al., 2021). Toch zien we dat een subgroep van de CSF leerlingen bepaalde (executieve) vaardigheden, strategieën of een groeimindset ontbreken die net faciliterend kunnen zijn in het ontwikkelen van het cognitief potentieel. Niet alle CSF leerlingen slagen erin om te komen tot hoge prestaties (Gagné, 2010; Prodia, 2019). De mate waarin leerlingen geloven dat ze kunnen groeien in hun prestaties kan invloed hebben op hun inzet en op leren en presteren (=effort belief) (Boncquet et al., 2023; Soenens et al., 2021). Met leerlingen werken aan die groeigerichte mindset is dus van belang. Dit praktijkvoorbeeld zet daarom in op de groep leerlingen die op vlak van mindset en/of executieve vaardigheden ondersteuning kunnen gebruiken.

Binnen breintraining zetten we in op psycho educatie op vlak van talentontwikkeling. We gebruiken daarvoor het Model van Talentontwikkeling (Kuipers, 2010) dat gebaseerd is op het Differentiated Model

of Giftedness and Talent van Gagné (2010) waarin wordt gesteld dat aanleg kan omgezet worden tot prestaties en dat factoren in de omgeving en de persoonlijkheid van een leerling daarop positieve of negatieve invloed kunnen uitoefenen (Ryan, 2013). CSF leerlingen inzicht hierin geven kan helpen de druk die mogelijks wordt ervaren door een label hoogbegaafdheid of verwachtingen vanuit de omgeving te kaderen.

Met breintraining proberen we CSF leerlingen, waarvan het lerarenteam signaleert dat er zich problemen op gebied van een vaste mindset manifesteren, te helpen om die vaste mindset om te buigen naar een meer groeigerichte mindset. Door tijdig in te grijpen zetten we ook in op het voorkomen van onderpresteren (Ramos et al., 2021; Ridgley et al., 2020). Inzetten op waarden-interventies en mindset-interventies, gelijkaardig aan deze die we toepassen in breintraining, kunnen voor sommige leerlingen een positief effect teweegbrengen, maar dat is zeker niet gegarandeerd (Sypré, 2023). Een positief effect is immers ook afhankelijk van verschillende persoonlijkheids- en omgevingsfactoren (Gagné, 2010; Verschueren et al., 2021). Door deze interventie krijgen we een beter beeld van de onderwijsbehoeften van de individuele leerlingen en kunnen we ook na de interventie gerichter begeleiden.

Naast psycho educatie op vlak van talentontwikkeling en het versterken van inzicht op gebied van het belang van groeigerichte mindset, zetten we ook in op inzicht op gebied van executieve vaardigheden. Om tieners hierin te ondersteunen zijn een aantal elementen belangrijk (Guare, 2021). De omgeving moet ondersteunend zijn en niet straffend. Door in breintraining de leerlingen uit te leggen waarom sommige vaardigheden minder goed ontwikkeld kunnen zijn, proberen we dit te behartigen. Een ander element dat belangrijk kan zijn, is de omgeving aanpassen zodat het meer ondersteunend kan zijn voor het trainen van de executieve vaardigheden. Dit bespreken we tijdens breintraining met de leerlingen. Dit is voor elke leerling uiteraard verschillend, maar we proberen dat inzicht te creëren bij de leerling. De focus moet liggen op het versterken van de leerlingen. Uit onze bevragingen achteraf kwam ook dat leerlingen het zelf als fijn ervaren dat ze weten dat ze nog tijd hebben om aan deze vaardigheden te werken en dat hun brein nog niet klaar is met ontwikkelen. Hen gerichte tools geven en meedenken op vlak van executieve functies zet uiteraard ook weer in op de groeigerichte mindset.

Daarnaast zetten we in op het samenbrengen van ontwikkelingsgelijken. Over het algemeen hebben CSF leerlingen vaak positieve relaties met andere leerlingen, maar ze ervaren dat soms zelf anders (Hornstra, 2023). Ook in het TALENT onderzoek gaven CSF leerlingen aan zich soms 'anders' te voelen dan andere leerlingen (Verschueren et al., 2019). Door hen samen te brengen kunnen ze ervaren dat er anderen zijn die ook cognitief talent hebben en gelijkaardige problemen kunnen ervaren op gebied van executieve vaardigheden of mindset. In contact komen met 'lotgenoten' kan mogelijk helpen om duurzame vriendschappen te helpen ontwikkelen. Het samenbrengen van ontwikkelingsgelijken kan dus een bijkomende meerwaarde zijn van deze praktijk (Boncquet et al., 2023).

Werkzame elementen:

- Het inzetten op vroeg signaleren op basis van leerkenmerken (Sypré et al., 2021).
- De kennis van de CSF-coördinator op vlak van het signaleren van CSF leerlingen.
- Een gedragen CSF beleid bij het schoolteam

Uitkomstmonitoring

De aantallen van gesignaleerde CSF leerlingen worden stelselmatig bijgehouden. We zijn in het schooljaar 2020-2021 met deze interventie gestart. We sturen nog stelselmatig bij in werkvormen en tools.

Schooljaar	Aantal leerlingen	Gesignaleerde jongeren	HB attest	Spoor 4 (buiten-klasdifferentiatie)	Breintraining
2020-2021	1A 240 lln 2A 219 lln	1A 51 lln 2A 44 lln	1A 7 lln 2A 5 lln	1A 4 lln 2A 5 lln	1A 12 lln 2A 12 lln
2021-2022	1A 242 lln 2A 220 lln	1A 64 lln 2A 59 lln	1A 4 lln 2A 4 lln	1A 6 lln 2A 11 lln	1A 5 lln 2A 10 lln
2022-2023	1A 211 lln 2A 225 lln	1A 54 lln 2A 52 lln	1A 4 lln 2A 3 lln	1A 2 lln 2A 8 lln	1A 8 lln 2A 1 lln
2023-2024	1A: 189 2A: 194	1A: 59 2A: 42	1A: 3 2A: 4	1A: / 2A: 7	1A: 2 2A: 10

De begeleider van breintraining neemt ook een bevraging af bij de deelnemers. Hieronder zie je de antwoorden van de meest recente deelnemers (november 2023).

Heeft deze begeleiding iets veranderd aan je mindset? Geef uitleg.	Aan welke leervaardigheden ben je aan het werken?	Heb je iets gehad aan deze breintraining? Geef ook uitleg.	Heb je iets gemist tijdens deze breintraining? Geef uitleg.	Raad je deze breintraining aan voor andere leerlingen? Leg ook uit waarom.
een beetje, ik heb leren plannen.	aandacht bij het leren.	ja het heeft me in sommige dingen ook anders laten zien	oplossingen voor sommige leervaardigheden	als je slim bent maar het niet lukt om te tonen dan wel
ja, ik weet dat ik niet onmiddellijk moet opgeven, en dat ik positief moet denken	orde en netheid	ja, ik vond het leuk en ik heb ook wel wat geleerd	hoe je een samenvatting kan maken	ja, het helpt wel
Ik heb kunnen inzien dat als je een goede mindset hebt dat alles dan ook wel vlotter en beter ging. Dat fouten maken oké is!	Doelen stellen en doorzetten, zelfinzicht.	Ja, ik zie dat ik minder onzeker ben en mijn punten zijn omhoog gegaan.	/	Jazeker, ik zag toen dat ik ben begonnen tot nu dat mijn punten wel heel erg omhoog zijn gegaan!
Nee, ik heb niet het gevoel dat er iets is veranderd.	doelen stellen en doorzetten	Ik heb er wel iets aan gehad want ik heb doorgehad dat meer mensen hetzelfde denken, doen,... als mij.	Ik heb niks gemist want ik vond het heel goede lessen.	Ik raad het aan, want voor sommige mensen kan het echt veel helpen.

Referenties

- Altamente. (z.d.). *Materialen* | *altamente*. <https://www.altamente.be/materialen>
- Bakx, A., van Gerven, E., & Weterings-Helmons, A. (2021a). Begaafdheidsonderwijs vanuit ecologisch perspectief. In *Hoe Dan?! Pakkend onderwijs voor begaafde leerlingen*. (pp. 33-61). Pica.
- Bakx, A., van Gerven, E., & Weterings-Helmons, A. (2021b). Pakkende professionalisering. In *Hoe Dan?! Pakkend onderwijs voor begaafde leerlingen*. (pp. 159–176). Pica.
- Boncquet, M., Flamant, N., Lavrijsen, J., Vansteenkiste, M., Verschueren, K., & Soenens, B. (2023). The unique importance of motivation and mindsets for students' learning behavior and achievement: An examination at the level of between-student differences and within-student fluctuations. . *Journal of Educational Psychology*. . <https://doi.org/> <https://doi.org/10.1037/edu0000827>
- Dawson, P., & Guare, R. (2010). *Executive skills in children and adolescents: A practical guide to assessment and intervention*. Guilford Press.
- Dawson, P. (2021). Helping Children and Teens Strengthen Executive Skills to Reach Their Full Potential. *Arch Clin Neuropsychol*, 36(7), 1279-1282. <https://doi.org/10.1093/arclin/acab057>
- Dweck, C. S. (1999). *Self-theories: Their role in motivation, personality and development*. Taylor and Francis.
- Gagné, F. (2010). Motivation within the DMGT 2.0 framework. *High Ability Studies*, 21(2), 81-99. <https://doi.org/10.1080/13598139.2010.525341>
- Hernández Finch, M. E., Speirs Neumeister, K. L., Burney, V. H., & Cook, A. L. (2014). The Relationship of Cognitive and Executive Functioning With Achievement in Gifted Kindergarten Children. *Gifted Child Quarterly*, 58(3), 167-182. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/0016986214534889>
- Hornstra, L. (2023). Effecten van de plusklas op motivatie. In E. van Gerven (Ed.), *De Gids 2.0. Over hoogbegaafdheid in het PO en VO* (pp. 143-153). Leuker.Nu.
- Janse, B. (2022). *5G model*. Retrieved 2023/12/22 from <https://www.toolshero.nl/psychologie/5g-model/>
- Kettler, T. (2014). Critical Thinking Skills Among Elementary School Students. *Gifted Child Quarterly*, 58(2), 127-136. <https://doi.org/10.1177/0016986214522508>
- Kuipers, J. (2010). *De Kracht in jezelf*. Eduforce.
- Peterson, C., & Seligman, M. E. P. (2004). *Character strengths and virtues: A handbook and classification*. . Oxford University Press & American Psychological Association.
- Prodia. (2019). Specifiek Diagnostisch Protocol bij Cognitief Sterk Functioneren.
- Ramos, A., Lavrijsen, J., Soenens, B., Vansteenkiste, M., Sypre, S., & Verschueren, K. (2021). Profiles of maladaptive school motivation among high-ability adolescents: A person-centered exploration of the motivational Pathways to Underachievement model. *Journal of Adolescence*, 88, 146-161. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2021.03.001>
- Ridgley, L. M., DaVia Rubenstein, L., & Callan, G. L. (2020). Gifted underachievement within a self-regulated learning framework: Proposing a task-dependent model to guide early identification and intervention. *Psychology in the Schools* 57(9), 1365-1384. <https://doi.org/https://doi.org/10.1002/pits.22408>
- Ryan, M. (2013). The Gift of Giftedness? A Closer Look at How Labeling Influences Social and Academic Self-Concept in Highly Capable Learners Washington].
- Smeets, S. (2021). Groeperen en versnellen als interventie voor cognitief begaafde leerlingen. In K. Verschueren, S. Sypré, E. Struyf, J. Lavrijsen, & M. Vansteenkiste (Eds.), *Ontwikkelen van Cognitief Talent. Handboek voor Onderwijsprofessionals*. (pp. 131-145). Acco.
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., Boncquet, M., Sypré, S., Lavrijsen, J., & Verschueren, K. (2021). De rol van motivatie in het presteren en welbevinden van cognitief begaafde leerling. In K. Verschueren, S. Sypré, E. Struyf, J. Lavrijsen, & M. Vansteenkiste (Eds.), *Ontwikkelen van cognitief Talent. Handboek voor onderwijsprofessionals*. (pp. 48-70). Acco.
- Sypré, S., Verschueren, K., & Struyf, E. (2021). Signaleren van cognitieve begaafdheid binnen een geïntegreerd beleid op leerlingenbegeleiding. In K. Verschueren, S. Sypré, E. Struyf, J. Lavrijsen, & M. Vansteenkiste (Eds.), *Ontwikkelen van cognitief Talent. Handboek voor onderwijsprofessionals*. (pp. 75–91). Acco.
- Sypré, S. (2023). *Unlocking Potential. Enhancing motivation and engagement of cognitively gifted students in regular secondary school settings*. KU Leuven & Gent University.
- Verschueren, K., Lavrijsen, J., Sypré, S., Struyf, E., Vansteenkiste, M., Soenens, B., & Donche, V. (2021). Cognitieve begaafdheid en talentontwikkeling: een hedendaagse visie. In K. Verschueren, S. Sypré, E. Struyf, J. Lavrijsen, & M. Vansteenkiste (Eds.), *Ontwikkelen van cognitief Talent*.

Handboek voor onderwijsprofessionals. (pp. 13-32). Acco.
Verschueren, K., Lavrijsen, J., Weyns, T., Ramos, A., & Fraine, B. (2019). Social Acceptance of High-Ability Youth: Multiple Perspectives and Contextual Influences. *New Directions for Child and Adolescent Development*(168), 27-46. <https://doi.org/10.1002/cad.20316>

